

บทที่ ๑

บทนำ

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

Carter V. Good ได้ให้ความหมายของผู้นำไว้ว่า "ผู้นำคือผู้ที่ได้รับการยกย่อง หรือได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้มีความสามารถในการนำบุคคลไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายของการทำงาน." ผู้นำเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งในการบริหารงานต่าง ๆ ; ทั้งนี้เนื่องจากผู้นำเปรียบเสมือนตัวจักรกลสำคัญของหน่วยงานนั้น ๆ. และเป็นตัวแทนของหน่วยงานเมื่อต้องติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่น. ทั้งนี้ผู้นำจึงเป็นหลักในการดำเนินงาน. เนื่องจาก "ความสามารถและบุคลิกภาพของผู้นำมีส่วนสัมพันธ์กับโอกาสกับคุณภาพและคุณค่าของสถาบัน ซึ่งจะส่งผลสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของหน่วยงานนั้น ๆ." ^๑ ผู้นำนอกจากจะเป็นตัวจักรกลสำคัญในการดำเนินงานแล้ว ยังเป็นแบบฉบับที่ดีของผู้นร่วมงานอีกด้วย. จะเห็นได้ว่าในสมัยที่ประเทศไทยมีการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช. ผู้นำมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะบันดาลให้เกิดความสุข. ความทุกข์. ความเจริญหรือความเสื่อมแก่ประชาชนและประเทศชาติ. ฉะนั้นในปัจจุบันประเทศไทยได้เปลี่ยนการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย (เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ แม้มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข) การดำเนินงานภายในประเทศทั้งปวงเป็นความรับผิดชอบของราษฎร

^๑ Carter V. Good, Dictionary of Education (2 nd ed. New York: Mc Graw-Hill, Book Company, Inc.; c 1959), 313.

^๒ สมพงษ์ เกษมสัน, การบริหาร (พระนคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่นกรมการปกครอง, ๒๕๑๑), หน้า ๓๓๕.

โดยตรง. การปกครองระบอบนี้ถือว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย. ประชาชนทุกคนมีหน้าที่ที่จะรับผิดชอบต่อความมั่นคงของประเทศชาติ และเป็นผู้ตัดสินโชคชะตาของประเทศ. จึงได้มีการเลือกตั้งผู้แทนเพื่อเป็นตัวแทนในการกำหนดนโยบายการปกครองประเทศ. การที่จะให้ใครเป็นผู้แทนที่คนนั้นประชาชนจะต้องรู้จักเลือก รู้จักใช้ความถึกและมีความเข้าใจในเรื่องของการเป็นผู้นำที่พอสมควร. ไม่ว่าจะเป็นสังคมแบบใหม่ก็ตามเราจะเห็นได้ว่าผู้นำเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสังคมนั้น ๆ. เป็นผู้มีการกระทำที่รับผิดชอบต่อสังคม. เป็นผู้ทำให้สังคมเจริญขึ้น หรือเสื่อมลงขยายตัวหรือสลายตัว. / จึงบอกความเจริญหรือความเสื่อมของสังคมไม่อาจทำไ้สำเร็จเพราะน้ำมือของคนเพียงคนเดียว ย่อมต้องมีบุคคลอื่น ๆ มีส่วนร่วมแก่กระนั้นก็ตามผู้ที่เป็ผู้นำก็ย่อมจะได้อธิบายว่า เป็น "ผู้นำ" อยู่ดี. ทั้งนี้เพราะบุคคลอื่น ๆ ในสังคมย่อมจะร่วมกันดำเนินการสิ่งหนึ่งสิ่งใดภายใต้การนำของผู้นำ. เราอาจจะสังเกตสภาพของสังคมในขนาดใดไม่มากนักน้อยจากการสังเกตลักษณะของผู้นำแห่งสังคมนั้น ๆ.³

แม้ว่าความสำคัญของการเป็นผู้นำจะมีมากขึ้นเป็นลำดับในสังคม. การที่จะเป็นผู้นำที่คนนั้นไม่ใช่จะเป็นกันได้ง่าย ๆ เช่นเห็นว่าการ เป็นแพทย์ที่ดี เป็นครูที่ดีหรือแม่แต่จะเป็นนักชั้บรตที่ดี ซึ่งจะต้องผ่านความรู้ เมื่อก่อนที่เป็นสลักรวมทั้งการฝึกฝนให้มีความชำนาญเพิ่มขึ้นเสียก่อน จึงจะได้อธิบายว่า เป็นแพทย์ที่ดี ครูที่ดี หรือนักชั้บรตที่ดีได้ ผู้ที่จะเป็นผู้นำที่ดีได้นั้นก็ย่อมต้องเรียนรู้ที่เป็นการเป็นผู้นำและใ้รับการฝึกฝนมาเป็นอย่างดีเช่นเดียวกัน. Kimball wiles⁴ ได้กล่าวถึงเหตุแห่งการเป็นผู้นำไว้หลายประการ ประการแรก เกิดจากการใ้รับการแต่งตั้งจากทางราชการให้เป็นหัวหน้าหรือผู้นำโดยตรง (Official leadership) ประการที่สองเกิดจากเหตุฉุกเฉิน

³ John E. Horrocks, The psychology of Adolescence (Boston : Hughton Mifflin, c.1951), p. 153.

⁴ Kimball wiles, Supervision of Better Schools (2 nd ed. Englewood Cliff, N.J. : Prentice Hall, Inc., c 1956), pp. 29-30.

(Emerging Leadership) ประการที่สามเกิดจากความเห็นชอบของสมาชิกหรือผู้ร่วมงานในกลุ่ม ผู้นำประเภทนี้อาจเกิดขึ้นได้โดยบังเอิญ บุคคลิกภาพ และความสามารถประกอบกัน ซึ่งแสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดจนทำให้ทุกคนเห็นด้วย และยินดีร่วมมือในการทำงาน ผู้นำประเภทนี้หาได้ไม่มากนัก ปัจจุบันนี้เรามุ่งหวังที่จะได้ผู้นำประเภทหลังนี้มากที่สุด แต่การที่จะสร้างผู้ที่เป็นผู้นำในลักษณะนี้จะทำได้ยากอย่างไรนั้น มีผู้กล่าวว่าหาความรู้ในกานนี้หลายฝ่าย และมีเป็นจำนวนไม่น้อยที่เห็นพ้องกันว่าทักษะเช่นนั้นเป็นสิ่งที่อาจฝึกฝนให้เกิดขึ้นได้ภายใต้หลักการและเทคนิคในการฝึกฝนที่ถูกต้อง ประกอบกับความสามารถและความตั้งใจจริงของบุคคลนั้น ๆ แต่ในขณะที่เกี่ยวข้องกับฝ่ายที่ยังมีความเห็นขัดแย้งออกไป ฉะนั้นจึงอาจจำแนกทฤษฎีแห่งการเป็นผู้นำได้เป็น ๒ นัยคือ

๑. บุคคลในกลุ่มแรกมีความเชื่อว่า ความเป็นผู้นำไม่ใช่เป็นสิ่งที่มีความศักดิ์สิทธิ์หรือเกิดขึ้นตามธรรมชาติ การเป็นผู้นำเป็นศิลปะอย่างหนึ่งซึ่งเราสามารถจะหามาหรือสร้างหรือฝึกฝนให้เกิดขึ้นได้และปริมาณที่จะรับหรือสร้างวันไ้มากหรือน้อยเพียงไรนั้นขึ้นอยู่กับคุณสมบัติหลักการและเทคนิค ตลอดจนความสามารถของแต่ละบุคคลที่จะเรียนรู้ได้⁵

๒. บุคคลในอีกกลุ่มหนึ่งมีความเห็นว่าความเป็นผู้นำนั้นมีมาแต่กำเนิดและสามารถที่จะพัฒนาขึ้นได้โดยการสร้างหรือการฝึกฝน ผู้ที่ไม่มีลักษณะความเป็นผู้นำก็คิดว่ามาแต่กำเนิด อาจจะ เป็นผู้นำที่ดีได้หากได้รับการฝึกฝนที่ดี แต่ผู้ที่มีลักษณะความเป็นผู้นำก็คิดว่ามาแต่กำเนิดจะสามารถ เป็นผู้นำที่ดีได้ถ้าเขาจะได้รับการฝึกฝนเท่า ๆ กัน⁶

5. Roger Bellow, Creative Leadership (New Jersey: Prentice Hall, Inc., 1959), pp. 195-96.

6 Ben Soloman, Leadership of Youth. (New York : Youth Service, Inc., 1950), p. 149.

จากแง่คิดดังกล่าวมาแล้วนี้ก่อให้เกิดความคิดสืบทอดไปอีกว่าจากสภาพความเป็นจริงของสังคมในปัจจุบันนี้ เรามีผู้นำที่มีคุณลักษณะและคุณสมบัติเหมาะสมที่จะเป็นผู้นำที่ชี้แนะประชาชนคนไทยมีลักษณะความเป็นผู้นำมากน้อยเพียงไร การจัดการศึกษาได้มีการเสริมสร้างหรือฝึกฝนให้ประชาชนไทยได้มีศิลปะในการ เป็นผู้นำอย่างไร เหตุผลดังนี้ เป็นแรงค้ำจุนให้ผู้นับถือมีความมุ่งมั่นที่จะทำการทบทวนวิสัยทัศน์ยิ่งขึ้น

ผู้นับถือมีความเห็นว่านักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษาตอนปลาย (ป.๕ - ๖ -๗) มีอายุอยู่ในเกณฑ์เฉลี่ย ๗๑ - ๑๓ ปี^๗ ซึ่งเป็นเด็กที่อยู่ในวัยเด็กตอนปลายกำลังย่างเข้าสู่วัยรุ่น ร่างกายและจิตใจกำลังเจริญเติบโตเตรียมพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเมื่อบ้างเข้าสู่วัยรุ่นหากได้มีการสำรวจลักษณะความเป็นผู้นำเสียตั้งแต่วัยนี้ แล้วหาทางส่งเสริมปรับปรุงก็จะเป็นการเตรียมตัวเด็กให้ก้าวไปสู่วัยรุ่น ด้วยความพร้อมทุก ๆ ด้าน เมื่อเป็นผู้ใหญ่เขาจะได้เป็นผู้นำและติดตามที่คิดในสังคม

โรงเรียนเป็นสถาบันแห่งหนึ่งซึ่งให้การศึกษแก่นักเรียนอย่างมีระเบียบแบบแผน นับได้ว่า เป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดที่จะสร้างสรรกรักให้นักเรียนมีลักษณะความเป็นผู้นำและได้เรียนรู้อิทธิพลในการเป็นผู้นำ โดยความช่วยเหลือของครู เพราะครูเป็นผู้ใกล้ชิดและให้การศึกษอบรมแก่นักเรียนโดยตรงย่อมจะรู้จักนักเรียนดีที่สุด ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงคาดว่า ครูน่าจะ เป็นผู้สังเกตลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนได้ดีที่สุด

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้มีเวลาและเงินทุนจำกัดผู้วิจัยจึงทำการวิจัยเฉพาะนักเรียนชั้น

^๗ พระราชบัญญัติประถมศึกษาพุทธศักราช ๒๔๘๓ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๐๙ มาตรา ๖ เด็กทุกคนมีอายุย่างเข้าปีที่แปดต้องเรียนอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษาจนมีอายุย่างเข้าปีที่สิบห้า

บรมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนประเภทต่าง ๆ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้ดังนี้

๑. โรงเรียนสาววัด
๒. โรงเรียนรัฐบาล
๓. โรงเรียนประชาบาล
๔. โรงเรียนเทศบาล
๕. โรงเรียนราษฎร์

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยคาดว่าผลของการวิจัยจะช่วยให้บรรดาครูผู้ปกครองและนักการศึกษา ตลอดจนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนในแง่ผลการวิจัย ไปปรับปรุงการเรียนการสอนและอบรมนักเรียน เพื่อปลูกฝังลักษณะนิสัย แนวคิด ตลอดจนสร้างเสริมบุคลิกภาพของการ เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีในสังคม ประชาธิปไตย ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนไทยจักปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพของสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคต ผลที่ได้ อันอาจเกิดขึ้นอย่างเห็นได้ชัดก็คือ ความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติอันเป็นที่รักของเราทุกคน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาเพื่อลำดับและ เปรียบเทียบลักษณะเด่น ที่แสดงออกถึงลักษณะความเป็นผู้นำที่ปรากฏในตัวนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กับลักษณะในความคิดความเห็นของครูและผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งจะได้หาความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนในระดับดังกล่าว โดยจำแนกตามประเภทของโรงเรียน เทศ และชั้นเรียนอีกส่วนหนึ่งด้วย

ขอสมมติ เองค้น

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยถือว่า ลักษณะความเป็นผู้นำสามารถวัดได้จริงโดยวิธีการสังเกตและการตัดสินของครู และถือว่าครูผู้ตัดสินมีความเข้าใจในเรื่องนี้คือ ส่วนการตัดสินลักษณะความเป็นผู้นำนั้น ผู้วิจัยได้ทำการทดลองหาความแตกต่างของการให้คะแนนของครูกลุ่มหนึ่งที่มีอายุ เพศ วุฒิและประสบการณ์ต่างกันโดยให้สังเกตนักเรียนกลุ่มเดียวกัน ปรากฏว่าโลกาของการทดสอบความแปรปรวน $F_{(4, 24)} = 2.36$ หมายถึงว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับความมีนัยสำคัญ $.05$ ผู้วิจัยจึงถือว่า การให้คะแนนลักษณะความเป็นผู้นำของครู ไม่แตกต่างกัน

สมมุติฐานของการวิจัย

เนื่องจากผู้วิจัยมีความเชื่อว่านักเรียนในโรงเรียนประเภทต่าง ๆ ที่เป็นตัวอย่างประชากรในการวิจัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน เช่น สภาพของสังคมในโรงเรียน วิธีการให้การศึกษา อบรม ความแตกต่างระหว่าง อายุ เพศ และสภาพแวดล้อมทางบ้านของนักเรียน ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงต้องการทดสอบสมมุติฐานดังต่อไปนี้ คือ

๑. ลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นสายในจังหวัดระยอง จำแนกตามประเภทของโรงเรียน และเพศแตกต่างกัน ซึ่งแยกออกเป็นหัวข้อย่อย ๆ ได้ดังนี้
 - ๑.๑ ลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนทั้งหมคนแตกต่างกัน
 - ๑.๒ ลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนชายในกลุ่มนักเรียนชายด้วยกัน แยกต่างกัน
 - ๑.๓ ลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนหญิงในกลุ่มนักเรียนหญิงด้วยกันแยกต่างกัน
 - ๑.๔ ลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงแยกต่างกัน
๒. ลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ และประถมศึกษาปีที่ ๘ ในจังหวัดระยองแตกต่างกัน

๓. ลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายโรงเรียนสาธิต ปรากฏชัดกว่าลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนโรงเรียนประเภทอื่น ๆ

ขอบเขตของการวิจัย

๑. ประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ - ๖ - ๗ ในจังหวัดพระนคร ปีการศึกษา ๒๕๑๓ จำนวน ๑๒๐๐ คน จากโรงเรียนประเภทต่าง ๆ คือ

- ๑.๑ โรงเรียนสาธิต
- ๑.๒ โรงเรียนรัฐบาล
- ๑.๓ โรงเรียนประชาบาล
- ๑.๔ โรงเรียนเทศบาล
- ๑.๕ โรงเรียนราษฎร์

๒. จะสำรวจลักษณะความเป็นผู้นำควบแบบสำรวจประมาณค่าที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ฉะนั้นสิ่งต่าง ๆ ที่นอกเหนือไปจากที่มีอยู่ในแบบสำรวจจะไม่นำมากล่าวพิจารณาในการวิจัยครั้งนี้

ความจำกัดของการวิจัย

ผลการวิจัยนี้อาจคลาดเคลื่อนได้อันเนื่องมาจากสาเหตุต่อไปนี้คือ

- ๑. ความคลาดเคลื่อนอันเนื่องมาจากการใช้แบบสำรวจประมาณค่าลักษณะความเป็นผู้นำของผู้สังเกตอาจคลาดเคลื่อนไม่ตรงกับความเป็นจริงเพราะคำนึงถึงผลไคล้เสีย ของครูด้วย
- ๒. ความคลาดเคลื่อนอันเนื่องมาจาก อายุ เพศ วุฒิ และประสบการณ์ของผู้สังเกต
- ๓. ผู้วิจัยให้น้ำหนักของคำตอบแต่ละข้อเท่ากันหมด คือ *ดีมาก* ให้ ๕ คะแนน *ดี* ให้ ๔ คะแนน *พอประมาณ* ให้ ๓ คะแนน *ยังต้องปรับปรุงบ้าง* ให้ ๒ คะแนน *ยังต้องปรับปรุงอีกมาก* ให้ ๑ คะแนน ซึ่งถ้าคำตอบแต่ละข้ออาจมีความสำคัญต่อลักษณะความเป็นผู้นำมากน้อยไม่เท่ากัน

๔. ผู้วิจัยได้ควบคุมตัวแปรบางตัวคือ ประเภทของโรงเรียน เพศ และชั้นเรียน
ซึ่ง นำเข้ามาเป็นตัวประกอบในการวิจัย ส่วนตัวแปรอื่น ๆ เช่น อายุฐานะทางเศรษฐกิจ
และตัวการอื่น ๆ ที่อาจจะมีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียน ผู้วิจัยไม่ได้นำมาประกอบในการวิจัย
จึง อาจ เกิดความคลาดเคลื่อนได้ตามสมควร

๕. ลักษณะบางประการของนักเรียนบางคนอาจมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของครู

คำจำกัดความ

คำจำกัดความ เฉพาะที่ใช้สำหรับการวิจัยครั้งนี้

ผู้นำ หมายถึงบุคคลใดก็ตามไม่ว่าจะอยู่ในสถานะใด หากเป็นผู้ที่มีความสามารถในการ
จัดวางแผนและดำเนินงานได้เรียบร้อย และมีความสามารถในการควบคุมการกระทำที่มีต่อกลุ่ม
หรือต่อบุคคลอื่นในทางที่ระใ้กลุ่มดำเนินการ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ได้อย่างเรียบร้อยและประ
สิทธิภาพเร็วควยดี ผู้นั้นควรจะเรียกได้ว่าเป็นผู้นำ

ลักษณะความเป็นผู้นำ หมายถึงบุคคลที่มีลักษณะปรากฏอยู่ในแบบสำรวจ

นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย หมายถึงนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ - ๖ - ๗

ในปีการศึกษา ๒๕๑๓

โรงเรียนสวนจิตร หมายถึงโรงเรียนที่สังกัดคณะครูศาสนาจารย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ
โรงเรียนที่สังกัดสถาบันฝึกหัดครู กรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ

โรงเรียนรัฐบาล หมายถึงโรงเรียนระดับประถมศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการตั้งและดำรงด้วย
เงินงบประมาณของกระทรวงศึกษาธิการ

โรงเรียนประชาบาล หมายถึงโรงเรียนประถมศึกษาที่ประชาชนในตำบลหนึ่ง หรือหลาย
ตำบลจัดตั้งและดำรงด้วยเงินของตนเอง และโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วน
จังหวัดที่เขายอำเภอจัดตั้ง หรือองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้รับโอนมา

โรงเรียนเทศบาล หมายถึงโรงเรียนประถมศึกษาที่เทศบาลตั้งหรือได้รับโอนมา และ
 ดำรงด้วยเงินรายได้ของเทศบาล

โรงเรียนราษฎร์ หมายถึงโรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งและดำรงความกฏหมายที่มิใช่ด้วย
 โรงเรียนราษฎร์